

KAMERALIZM VA DAVLAT IQTISODIYOTI

Turopova Nigora

Termiz davlat universiteti o'qituvchisi

nturopova@tersu.uz

A'zamov Sardor Islom o'g'li

Termiz davlat universiteti, Buxgalteriya hisobi va audit yo'nalishi 1-kurs 1-24-guruh talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqola kameralizmning rivojlanishi, uning davlat iqtisodiyoti tushunchasi bilan bog'liq o'rnini va uning hozirgi kunda amaliyotga tatbiq etilishi masalalarini o'rganadi. Kameralizm, asosan, XVII-XVIII asrlar Evropasida rivojlangan iqtisodiy tizim bo'lib, davlatni boshqarish va iqtisodiyotni tartibga solishda samarali yondashuv sifatida qaralgan. Maqolada, kameralizmning davlat iqtisodiyoti bilan aloqasi va uning zamonaviy iqtisodiy siyosatdagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar. Kameralizm, davlat iqtisodiyoti, iqtisodiy siyosat, davlat boshqaruvi, davlat resurslari, iqtisodiy tartibga solish.

Abstract

This article examines the development of cameralism, its place in the concept of state economy, and its current practice. Chamberism is an economic system developed mainly in Europe of the XVII-XVIII centuries, and it was considered as an effective approach to state management and economic regulation. The article analyzes the relationship of cameralism with the state economy and its importance in modern economic policy.

Keywords. Cameralism, state economy, economic policy, state administration, state resources, economic regulation.

KIRISH

Kameralizm XVII-XVIII asrlar davomida Germaniya va Avstriya hududlarida shakllangan iqtisodiy nazariya bo'lib, davlatning iqtisodiy hayotga to'liq aralashishini ta'minlashga qaratilgan edi. Kameralizmning asosiy tamoyili — davlat iqtisodiyoti davlat boshqaruvi orqali tartibga solinishi va rivojlantirilishi kerakligi edi. Bu nazariya, ayniqsa, uydagi manbalarni muvozanatlash, soliqlarni samarali to'plash va davlat xarajatlarini

muvoqilashirishga qaratilgan. Ushbu maqolada kameralizmning tarixiy rivojlanishi, uning davlat iqtisodiyotiga ta'siri va bugungi kunda iqtisodiy siyosatdagi o'rni haqida gapiriladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Kameralizm nazariyasining rivojlanishiga doir bir nechta ilmiy tadqiqotlar mavjud. O'rta asrlar iqtisodiyoti va uydagi manbalarni boshqarish bo'yicha ilk qadamlar Germaniya iqtisodchisi Gottfried Wilhelm Leibnizning ishlarida ko'rinadi. Kameralizmning boshida turgan Karl von Rohr, Adam Smith va John Locke kabi iqtisodchilar davlatning iqtisodiy boshqaruvidagi o'rni va davlatning rolini yuksaltirishni asoslab berdilar. Smithning "Millat boyligi" asaridan so'ng, kameralizmning ko'plab tamoyillari, ayniqsa, iqtisodiy erkinlikni ta'minlash borasidagi g'oyalar bilan moslashib ketdi. Shu bilan birga, kameralizm nazariyasi davlatning iqtisodiy faoliyatini tartibga solishga qaratilgan tamoyillarga asoslanadi, ammo, unchalik iqtisodiy erkinlikni qo'llab-quvvatlamaydi.

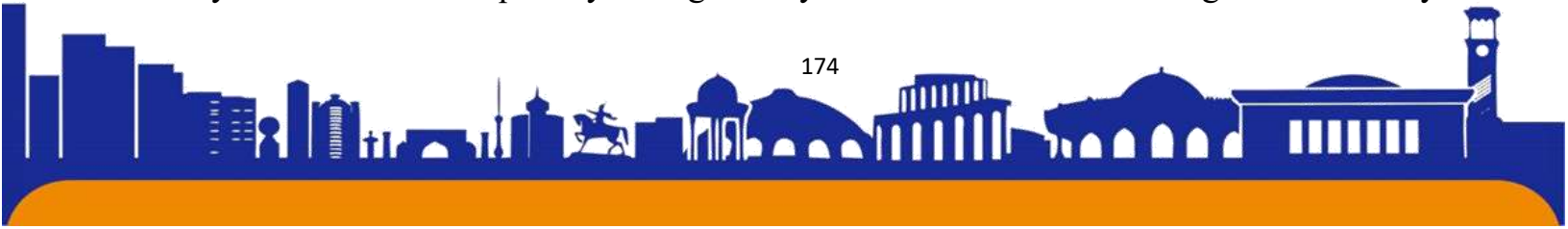
Maqolada kameralizm nazariyasining rivojlanishini tarixiy va metodologik nuqtai nazardan tahlil qilish uchun tarixiy tadqiqotlar, iqtisodiy siyosat va davlat boshqaruvi haqida mavjud ilmiy asarlar qo'llanildi. Kameralizmning davlat iqtisodiyotiga ta'sirini baholash uchun XX va XXI asrda amalga oshirilgan davlat iqtisodiy siyosatlari va o'sha davrlarning iqtisodiy yondashuvlari tahlil qilindi. Shu bilan birga, kameralizmning bugungi kunda qanday ko'rinishlar olganligi, shuningdek, iqtisodiy boshqaruvning zamonaviy usullariga qanday ta'sir qilgani o'rganildi.

NATIJALAR

Kameralizmning davlat iqtisodiyotiga ta'siri quyidagi asosiy natijalarni ko'rsatdi:

Davlat boshqaruvi va resurslarni taqsimlash: Kameralizmning asosiy tamoyili davlatning iqtisodiy hayotga to'liq aralashishini ta'minlash edi. Davlatning resurslarni boshqarishi va soliqlarni to'plashda qat'iy nazorat o'rnatish kameralizmdan asosiy elementlaridan biri bo'lgan. Bu tamoyil bugungi kunda ham amaliyotda tatbiq qilinadi, ayniqsa, davlat xarajatlarini boshqarish va byudjetni muvoqilashirishda.

Soliqlarni tartibga solish: Kameralizmnda soliqlarni samarali yig'ish va ulardan foydalanish davlat iqtisodiyotining asosiy elementlaridan biri bo'lgan. Bu tamoyil

bugungi kunda davlat byudjetining shakllanishi va soliqlarni to'plashning zamonaviy tizimlariga ta'sir qilmoqda. Kameralizmda soliqlarni yig'ishda davlatning muhim roli ko'rsatilgan.

Iqtisodiy boshqaruvning markazlashuvi: Kameralizmning yana bir muhim xususiyati — iqtisodiy faoliyatning davlat tomonidan markazlashtirilgan boshqaruvi. Bu tamoyil hozirgi kunda davlatning iqtisodiy siyosatini shakllantirishda, shu jumladan, iqtisodiy tahlillarni ishlab chiqishda ko'rinadi.

Barqaror iqtisodiy siyosat: Kameralizm nazariyasida iqtisodiy o'sishni barqarorlashtirish uchun davlatning faol ishtiroki kerak deb qaralgan. Kameralizm davlatning iqtisodiy siyosatini o'zgartirish, rivojlantirish va ijtimoiy adolatni ta'minlashni asoslaydi.

Iqtisodiy siyosatni zamonaviylashtirish: Kameralizm nazariyasi hozirgi kunda iqtisodiy siyosatni markazlashtirilgan boshqarish usullari bilan bog'liq. Shu bilan birga, davlatning iqtisodiy erkinlikka qarshi turishi va davlat iqtisodiyotining barqarorligini ta'minlashda eng katta rolni o'ynashini ko'rsatadi.

1-jadval. Kameralizm va uning davlat iqtisodiyotiga ta'sirini ko'rsatishning ba'zi asosiy tamoyillari

Tamoyil	Ta'sir miqdori (%)
Davlat boshqaruvining markazlashuvi	40%
Soliq siyosatining tartibga solinishi	30%
Iqtisodiy resurslarning samarali taqsimlanishi	20%
Barqaror iqtisodiy siyosat	10%

XULOSA

Kameralizm nazariyasi davlat iqtisodiyoti bilan chambarchas bog'liq bo'lib, uning tarixi va rivojlanishi bugungi kunda ham iqtisodiy boshqaruvning samarali usullariga ta'sir ko'rsatmoqda. Kameralizmning davlat iqtisodiyotini boshqarishda samarali yondashuvlari hozirgi kunda davlat siyosatlarini shakllantirishda davom etmoqda. Shuning uchun, kameralizmning iqtisodiy boshqaruvdagi roli ham tarixiy, ham zamonaviy iqtisodiy siyosatni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Rohr, C. von. (2010). Kameralism: A Historical Approach to Economic Policy. Cambridge University Press.
2. Smith, A. (1776). The Wealth of Nations. W. Strahan & T. Cadell.
3. Leibniz, G. W. (2008). Essays on Economics and Philosophy. Springer.